

מסורת הש"ם

א) לקמן מ: ב"ק קו, ב) נשבעות לט: א, ג) לקמן ק: ק"י לה: שבעות לח: מ. (כמויות קת:), ד) שבעות לח: ט) [שם מ: לקמן ו:א, ו) רש"ל מ"ג, ז) דף ג:א, ח) דף ג:א, ט) רש"ל, י) פי ג"י כאן ובגמ' שם, יא) ג"ל המדיר דף ע: ט ונע"ע מוס' שבעות מו, ד"ה שבעות], מ) [נב: מו, ובי"ב ג:א,].

תורה אור השלם

1 על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר בי הוא זה עד תאכלום יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים ישלם שנים לך עדה: שמות כב ה

הגהות הב"ח

א) גמ' דסבר ל"ה כרבנ' גמלאלי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רבי חייא וכו' א"ח א"ש עין מנה דף כו ע"א בנשי" ד"ה אמר גאמי: ד"ה א' ובי' ההלכה ב"ה. עיין שבעות דף מו ע"א מוס' ד"ה כטועני: ד"ה שפגננו, וא"ת פ"ש, י"ז לענין אף תלי הקושא כאן ה"ה ז' וז' ערוך בממ"י כפ"י לשבעות דשכנגדו משוד נשבע ונטול הו"מ להקשות שם במקומו:

הגהות הגר"א

א) גמ' (ו"ל כ"ד) דמתן טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ור"ג (ממ"י) תא"מ:

רבינו חננאל

ומקשי' על רב ששת מהא דתני יומי בר חמא בהגדול קמא ה"כ: נתן לו את הקדן. ד' שומרין צריכין כפירה במקצת והוראה במקצת ואלו הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר והא בהאי דקא מודה ליה הילך ורמני דחייב. ודחי רב ששת לא לעולם הילך פטור והאי כגון טענין ליה ג' בהמות מסתרי לך ומחו להו כוליהו בפשיעתיה וחיובי אתה בשלשתן ואמר לו השומר חרא לא היו דברים מעולם זו היא כפירה במקצת. וחדא פשעתי בה ומהת ואני חייב לשלמה לך ואני חייב להודא במקצת ואינו הילך דהא ליתא בעינא אלא אני חייב לשלם קאמר ליה. וחדא מנה לה באונס וסבר רמי דהאי דחיביה תורה לשומר שבעתי בטענה אונסין מדכתי' כי יתן אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשומר ונטען השומר מת באונס או נשבר או נשבה שבעתי ה' תחיה בי שנים. צריכה כפירה והוראה במקצת כשאר כל חייבי שבעה שבתור' כדכתיב אשר יאמר כי הוא זה ופירושו אשר יאמר מוצא אתה מוצא כפירה במקצת והוראה במקצת ושבעתי באונסין אלא בטוען לך כמו שפירשנו למעלה אבל אם יטעון עליי בשותי והלה טוען חרא לא היה דברים מעולם וחדא מנה באונס כפירה איכא והוראה ליכא ואי יטעין חרא מנה בפשיעה וחדא באונס והוראה איכא כפירה ה"כ לא משכחת כפירה במקצת והוראה במקצת וחייב שבעה באונסין אלא בטוען ג' פרות מסתרי לך כו'. ונ"ע צ' דפריך רבי חייא כל קושיא דאקשן

למאי חילטריך קרא למעוטי קרקע משבועה. דילפינן לה מכלל ופרט בשבעות (דף מד:) ולקמן בפרק הזהב (דף מ:): **וחפר זה צורות שיחין ומערום**. דלאו הילך הוא שהרי קלקלה: **אי נמי**. להיכן דהודה בכלים דלאו הילך הוא ואשמועינן דאינו נשבע אכפירה ^(א) (שעבוד)

קרקעות: ד' שומרין. שבעה האמורה בהן בשומר חנם שנגנבה הימנו ושומר שכר שנאנסה ובשואל שמתה מחמת מלאכה: **צריכין כפירה במקלם והוראה במקלם**. כפירה לא הו"א אלא כנופר ממש או לא היו דברים מעולם או החזרתי לך הודאה לא הו"א אלא"כ הודה ממש שיש לו צידו שחייב להחזיר לו נמצא שאין חיוצ שבעת השומרים צאה אלא אם כן טען שלש פרות צאחת כפר לו ובצאחת הודה לו שישנה צידו והשלישית אומר לו נאנסה או אם שומר חנם הוא אומר לו כשלישית נגנבה דחייב עליה שבעה האמורה בפרשה (שמות כג) שלא שלח ידו במלאכת רעהו דאילו שבעה דכפירה אין זו שבעה האמורה בשומרים. וצלו"א כפירה נמי לא תחייביה שבעת שומרים דכתיב בשומר חנם כי הוא זה דמינה נפקא לן (שבעות נט:): שמונה במקצת וככר במקצת ולאפוקי ממ"ד צבצא קמא בהגזל [קמא] (דף קו). עירוב פרשיות כמוב כאן וכי כתיב כי הוא זה ללא אשומר חנם דכתיב גציה קאי אלא אלאם כסף תלוה ואשמועינן האי תנא בדשומרים נמי צעינן כפירה והודאה והשבעה האמורה בפרשה על פרה שלישית: **היכי דמי**. פרה של הודאה: **לאו**. דקיימא קמן ואמר ליה קחנה בכל מקום שהיא דהיינו הילך: **אידך מהם לה באונס**. ועליה הוא נשבע שבעת שומרין: **וחדא מהם לה בפשיעה**. היא של הודאה ולאו הילך הוא: **ס"ש דמי אנוס דרבי אפטוריקין**. ת"ש מינה תיובתא: **לרבי חייא קמייתא**. כלומר ת"ש לרבי חייא קמייתא דאמר לעיל^א שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים כו': **אשר יאמר וגו'**. מודה לו במקצת מכלל כדופר במקצת וכמב צההוא לעיל מיניה ונקצר בעל הבית אצל האלהים ודרשינן לקמן (דף מא:): **אמר לשבעה: הסוה**. מיבעי ליה להודאת מקצת דמחייצא עליה שבעה ואמאי העדאת עדים מינה נקל וחומר דלעיל^א דליכא קרא יתירא

דמדרוש מינה מיעוטא: וחד להעדאת עדים. למעוטה: **וחד להודאה ממין הטענה**. דצעינן שמהא הודאה ממין טענת כפירה שאם טענו סאה של חטים והודה לו בשעורים פטור: **אם איסא לרדבי חייא**. אם הלכה כמותי: **אמר ליה אביי ואם איסא לרדבי חייא משבטע**. **הא**. בתמיה: **והא גזלן הוא**. וכי אמר רבי חייא במלוה אי נמי בפקדון שלא שלח צו יד ואבד ממנו דאיכא למימר אשחמטוי משחמטי: **לשכנגדו קאמינא**. אם שבעה מוטלת עליו נשבע שכנגדו ונטול כדאמרין בשבעות (דף מד:): שהחשוד על השבעה תקנו חכמים שכנגדו נשבע: **השפא נמי**. כי ליתא לדר' חייא ואין כאלו הודאה במקצת: **נחייציה**. שבעת היסת מדרצ נחמן וישבע שכנגדו ויטול: **היסת**. שבעה שהסיתו חכמים לכן להסיתו להודות וטעמא מפרש בשבעות (דף מ:): חזקה אין אדם טוען אלא"כ יש לו צידו: **דר"ג סקנפא היא**. דהא מדאורייתא לא רמי שבעה עליה:

חיי דכל העולם יציאוהו ל ידי שבעה ויטלו כל אשר לו ועוד דהתם אמר ליה שבעה דאורייתא אית לי עליך או משבע או משלם אצל הכא

הוא צרלון ישבע אם נניחנו ולכן לא ישלם: א"ין לך בידי פטור וא"ר נחמן. מהכא משמע דהלכה כלישנא קמא דפ' שבעות הדיינים (שם דף מא.) ושם ד"ה מאן) דלא צעי דררא דממונא אלא אפי' כופר הכל חייב שבעת היסת מדלג מיימי הכא סיפא דנתמיו לך פטור וכן פירש בשערים דרצ האו ואי טעינ אימי יודע צכל ישבע שאינו יודע:

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

ה.

למ"ד הילך פטור קרא אמאי איצטריך בו'. מימה גס למ"ד הילך חייב אמאי חילטריך קרא למעוטי הא בקרקע לא שיך משחמטי וכן י^א [פר"י] לקמן דכי כופר במקלם קרקע פטור הוא דנאמן הוא מטעם דאין אדם מעיז כיון דלא שיך הכא אשחמטוי קא משחמטי ושמה גס בקרקע שיך קלח אשחמטוי קא משחמטי כי שמה משכנה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה:

אמאי איצטריך קרא דמעוטי.

מימה הא ליכא קרא מיותר למעוטי קרקעות אלא מכלל ופרט וכלל ממעטינן להו וכלל ופרט וכלל אצטריך למעוטי שטרות וי"ל דקשיא ליה אמאי חילטריך תנא למילף קרקעות מכלל ופרט כיון דהילך פטור וא"ת לימא דחילטריך למעוטי משבועה דעד אהד מיהו י"ל משום דמתני' דאין נשבעין על הקרקעות מיירי שבעה למודה במקלם: **א"ל דמענו ב"ים וקרקעות**. מהכא משמע דטענו חטין ושעורים והודה צאחד מהן דחייב דדוקא כלים וקרקעות פטור הא חטין אשעורים חייב וכן סברי שמואל ורבי יוחנן למד לישנא דעד אהד מיהו ופשיעא (שבעות דף מ:): **שומר חנם**. פטור מכל חוץ מפשיעה ושואל חייב בכל חוץ מממה מחמת מלאכה ונושא שכר והשוכר במקלם חייב ובמקצת פטור ולכן תנא להו כסדר זה ולא שנאם כסדר כתיבתם וי"ת ואמאי לא מקשה כממה משניות ^(א) דזה אומר עד הויז זה אומר עד הלחון ועשרה גפינא לשבעות (דף מד:) ונעמינן דהשואל (לקמן דף טז: ושם) דזה אומר שאולה וזה אומר שכורה דמיירי בפקדון הא הילך הוא וי"ל דנימא ליה לאקשויי מכל ד' שומרין:

רבי חייא תנא הוא ופ"י. אי גס לעיל (א.) ^(א) **א"ר חייא א"ש** ואפילו

אי גרסינן תמי ר' חייא י"ל דרבי קאמר דאפילו לא הוה צרייתא תנא הוא ופליג: **והודרה בשעורים פטור**. אף מן השעורים כדמוכח שלהי המניח (ב"ק דף לה: ושם ד"ה ליימא): **בסרי דיה בסהדי**. ומיירי דאמר ליה אל תחזיר אלא צעדים דאל"כ הא קי"ל (כמויות יח.) המלוה את חבירו הונא דלמר יכולה אש שמתמר לצעלה איני נניזנת וכו' **אי איתא דרדבי חייא**. נראה דהלכה כרבי חייא דהא לעיל מוקי לה כרבנן דר"ג דהלכה כוותיהו כדפריך

שלהי המניח (ב"ק שם) מאי קמ"ל תנינא וכן צפ' השאל (לקמן ק. ושם) פריך אמאי טענו חטין והודה לו בשעורים הוא וכן סברי רב ושמואל צפ' שבעת הדיינין (שבעות דף מ. ושם) אע"ג דקאמר הכא אם איתא הכי נמי אשכחנא פ' ^(א) (אע"פ) (כמויות דף נט) דקאמר אם איתא לרדב הונא דלמר יכולה אש שמתמר לצעלה איני נניזנת וכו' ובפרק שני דיניי גזירות (שם דף ק:): פסיק כרב הונא^א מימה אפי' אי איתא לרדבי חייא לא משתבע הכא דאסחידו עליה דאכל תרי מינייהו דמה להאד השוה שבהן שכן לא הומוק כפרן תאמר הכא דהומוק כפרן כדפריך לעיל (ד.) והכא לא שיך משחמטיט ושמה י"ל אחרי שלמד שיש שבעה צהעדאת עדים במלוה מעתה אין לחלק בין מלוה לפקדון: **שבנגדו קאמינא**. ^(א) **וא"ת** מאי שנא דבחסוד על השבעה שכנגדו נשבע ונטול אמאי לא אמרינן מתוך שא"י לישבע משלם כדאמר גבי חמשין ידענא וחמשין לא ידענא (לקמן דף מנ.) ובנפסא דר' אבא (שבעות דף ט) וי"ל הכא אי אמרי' משלם לא שצקת ליה

ותקנתא

סהדי אמר לא היה דברים מעולם אתו סהדי אסחידו דאכל תרי מינייהו אמר רבי יזרא אי איתא לדר' חייא כלומר אילו נתברר לי דהלכתא כו' חייא בהא הייתי דן אותו ושלם השנים שאכל ולישבע על השאר שבעתי דאורייתא דכיון שהוא גזלן ישבע שכנגדו ויטול. ומקשה לר' יזרא אפי' הכי אי ליתא לר' חייא נחיביה מדתנן מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום פטור. ואמר רב נחמן ומשביעין אותו שבעת היסת מדרבנן. ופריך לה דרב נחמן תקנתא היא מדרבנן ותקנתא לתקנתא לא עבדינן כלומר נעשה עוד תקנה על זו דרב נחמן להישבע כנגדו ויטול כולי האי תקנא' לתקנתא לא

עין משפט ונר מצוה

א רבנ' אלפס כאן ובשבעות פ"ו דף שח:
ב ב מ"י פ"ג מהל' טוען וטען ה"ח סמג עשין
ג טו"ש"ע ח"מ ס' פח ספ"ק ז:
בא ג מ"י שם הלכה ח ופ"א שם ה"ג ג
ו"פ"ט מהל' ג"מ הלכה יא סמג שם טו"ש"ע שם ס"ב וס' מ ס"ד:
בב ד מ"י פ"א מהלכות טוען וטען ה"ג סמג שם טו"ש"ע שם ס' עה ס"ז וס' פו ספ"ק ח:

מוסף רש"י

אריבעה שומרים צריכין כפירה במקצת והוראה במקצת.
האמורות הן, כגון שומר חנם לישבע שנגנבה ושומר שכר לשבע שנאנסה ושואל לישבע שמתה ממלאכה (לקטות חג).
לצרכין כפירה במקצת והוראה במקצת קודם שימחייבו שבעה, ואם נשבעו בלא כפירה והודאה אין שבעתו של שומר חנם כלום ולא מחייבתו כפל (ב"ק קס).
טענו חטין והוראה לו בשעורין פטור. אף ממני שערין. דהא אמר ליה מוכע לאו שעורין יהי לך ואחולי מחל גציה (ב"ק דה).
דצעינן הודאה ממין הטענה עגמה (לקטות ק).
ורבן גמליאל מחייב. דלא צני הודאה ממין הטענה אלא לן בידי פטור. שאין כלן הודאה (שבועות לה).
משביעין אותו. לשאטו מודה במקצת (לקטות ו).
שבעות היסת. לטון שמה, ששמו חמשים עליו שבעה, כמו ושמואל א (כו) אם ה' הסקינ בי (שבועות ט).

רבינו חננאל (המשך)
עליה וסוגייה כותיהה דהטא כרב ששת קיימא לן דהוא בתרא ותוב מוקמתי לה בפ' השואל היו לו עבדים ומכר אחד הלוקח טוען הגדול קניתי והמוכר אמר הקטן מסרתי ישבע המוכר שהקטן מכר ואמר' אמאי ישבע מה שטענו לא תורה לו כי בגדול טענו והוא לא הודה לו בגדול אמאי ישבע ועוד הילך הוא ועוד אין נשבעין על הבעדים ש"מ מדתני לה גבי הלכת' פסיקתא הילך נמי הלכת' הוא דפטור. ומקשי' תוב אקאמינת דר' חייא מהא דתני אבוח דר' אפטוריקין מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים עליו בני יכול ישבע על השאר וכו'. ופרקי' ר' חייא נמי תנא הוא ופליג על התנאים. והאי קרא דגמיר מיניה אבוח דר' אפטוריקין דריש ליה ר' חייא הכי אשר יאמר כי הוא [זה] מכאן דבעינן הוראה ממין הטענה ומקצת הטענה אבל אבוח דר' אפטוריקין הני תרי קראי חד ש"מ דאין נשבעין בהעדאת עדים וחד למקצת הטענה אבל ממין הטענה לא בעי. וקיימא לן בהא כר' חייא. והוא רציא דהווי מסרי ליה כל יומא חיותא בסהדי יומא חד מסרו ליה בלא